

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 52 / Juny 2009



Consell de
Mallorca



Núm 52

Època 5. Juny 2009

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

Introducció

Marcelo Unamuno Miera

Coordinador d'Immigració i Cooperació
de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials

En aquest tercer número de la revista abordam la complexa problemàtica de l'exclusió social, un dels reptes més seriosos als quals s'enfronta la cohesió social assolida en el desenvolupament i consolidació del nostre model d'estat del benestar. L'anàlisi sistemàtica i completa de totes les variables que conflueixen en aquesta realitat ha de preveure, necessàriament, les vulnerabilitats socials, econòmiques, sanitàries, educatives, laborals, psicològiques i actitudinals que convergeixen en la persona que pateix aquesta problemàtica. Al seu torn, totes aquestes variables s'han de preveure en el disseny i l'execució de les polítiques públiques d'inclusió social dirigides a lluitar contra la pobresa i fomentar la igualtat d'oportunitats per a les persones marcades per l'estigmatització social que comporten les situacions d'exclusió.

L'omissió d'alguna d'aquestes dimensions impedeix abordar, amb l'esperat grau d'eficàcia i eficiència, la consecució dels processos d'inclusió activa i l'assoliment de l'eliminació de totes les formes de discriminació que retroalimenten el procés de deteriorament personal associat a la marginalitat.

Això no obstant, la càrrega conceptual, filosòfica i ideològica, pròpia dels models d'intervenció dissenyats per afrontar el problema de l'exclusió és tan important com la consideració holística del fenomen. El tractament que ha rebut en diferents moments històrics evidencia una evolució des de la criminalització, la condemna

moral i el rebuig, fins a la posada en marxa de polítiques actives d'inclusió. En les fases intermèdies, s'ha passat per temps en els quals la intervenció s'ha caracteritzat per un plantejament conceptual merament reactiu o de crua aplicació de l'anomenat *darwinisme social*, basat, aquest darrer, en la consideració *a priori* del caràcter irreversible del procés de deteriorament personal, tant físic com *moral* que afecta les persones excloses.

A més de les qüestions al·ludides, un dels pilars fonamentals en els quals se sustenta qualsevol operativa d'intervenció el constitueix la dotació dels recursos necessaris per dur a la pràctica les polítiques actives d'inclusió. Parlem de recursos materials, juntament amb la suficient dotació de recursos humans per identificar, executar i avaluar les iniciatives posades en pràctica, a més de dotar-les en matèria d'infraestructures. En cas contrari, la bona voluntat es pot convertir en una mera declaració retòrica de bones intencions, sense la vertadera capacitat transformadora de la realitat social.

En definitiva, enfocament integral, visió compromesa i una dotació suficient de recursos materials, constitueixen el fonament sòlid de qualsevol intervenció rigorosa.

L'exercici de la responsabilitat pública atribuïda al Consell de Mallorca, a través de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS), s'alinea amb aquest plantejament per intervenir amb les persones afectades per processos d'exclusió social, mitjançant la creació i dotació dels recursos específics dirigits a atendre les problemàtiques particulars que pateixen. Sense oblidar un aspecte fonamental, el funcionament en xarxa mitjançant una coordinació horitzontal que genera un valor afegit per a totes les figures professionals implicades en la intervenció.

Sebastià Cerdà Campomar, cap de la Secció d'Inserció Social i Immigració de l'IMAS, exposa en l'article central d'aquest monogràfic la necessitat de precisar semànticament de manera rigorosa els termes utilitzats a l'hora d'analitzar l'exclusió, donat que el llenguatge conforma i configura la realitat. Així mateix, explica de manera detallada l'origen, desenvolupament i consolidació de la Xarxa d'Inserció Social i Immigració de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials.

L'article de Jaume Mateu i Martí, responsable de Biblioteca i Documentació de l'IMAS i president de Can Gazà, fa una anàlisi detallada sobre l'evolució històrica del fenomen de l'exclusió i el seu tractament a Mallorca, partint de les intervencions promogudes des de l'àmbit eclesiàstic postconciliar, fins arribar a l'assumpció de la responsabilitat pública per part de les administracions en els seus diferents nivells.

Gabriel Gelabert Noguera, coordinador de l'alberg Ca l'Ardiaca, la titularitat i gestió del qual recau directament en l'IMAS, ens exposa en el seu article l'evolució experimentada per aquest centre durant els darrers anys.

José Maria Piñeiro Rodríguez i Pau Buades Feliu, tècnics del Projecte Home Balears, ens expliquen les característiques de la intervenció que fan amb persones que pateixen problemes de toxicomania, ateses al centre Sa Placeta, recurs de titularitat de l'IMAS, gestionat per Projecte Home.

Glòria López, coordinadora del Servei d'Acollida i Inserció Social-Casa de Família, ens detalla les característiques d'aquest recurs gestionat per la Fundació Social La Sapiència mitjançant contracte de serveis amb l'IMAS. També ens parla de les prestacions que reben les persones ateses a través dels projectes d'Acollida Residencial, de l'Àrea Mèdica i Sanitària, els grups de Laborteràpia, el Centre de Reinserció Social Mar Sis, la Comunitat Terapèutica Son Ribes i el programa Eines.

Ana Espinosa Campoy, coordinadora del servei de la Unitat Mòbil d'Emergència Social (UMES) de Creu Roja, analitza de manera descriptiva les actuacions que

duen a terme en els àmbits sanitaris i d'emergència, juntament amb les fetes a l'àmbit psicosocial. Així mateix, detalla les característiques de la població destinatària i els perfils atesos pel servei.

Jaume Santandreu, des del compromís mantingut al llarg dels anys i des de l'acció directa amb els exclosos, ens exposa la història de Can Gazà amb una mirada que fuig de l'objectivitat i de l'asèpsia. Partint de la impotent fragilitat de les persones que viuen en aquest "orfenat per a adults desemparats" i amb la dels voluntaris i voluntàries, es configura una nova família "per al desenvolupament dels afectes" autogestionada com un "kibbutz experimental".

Maria del Carmen Laguna, Sonia Gómez, Francesca Simó i Catalina Menestra, professionals integrades a l'Equip de Valoració, Diagnòstic i Seguiment de la Xarxa d'Inserció Social i Immigració de l'IMAS, exposen en el seu article els factors clau que s'han de tenir en compte en el diagnòstic de les situacions de vulnerabilitat associades al procés d'exclusió i la metodologia d'intervenció aplicada des de l'Equip, partint d'un Pla Individualitzat d'Intervenció.

Glòria Prats, psiquiatra de la Unitat de Valoració de la Secció d'Inserció Social i Immigració de l'IMAS, aborda un dels aspectes transversals del fenomen de l'exclusió i que requereixen d'una major implicació per part de les administracions públiques competents: el deteriorament, en moltes ocasions sever, de la salut mental de les persones sotmeses a processos d'exclusió. Sense tractar de manera sistemàtica i completa la problemàtica sanitària que suposen els trastorns psíquics de les persones excloses, no s'assolirà una maduresa en l'acció inclusiva òptima.

Manuela Sánchez Grao, treballadora social de la Unitat de Salut Mental de Son Pisà; Aina Torres Mateu, psicòloga del Servei Residencial de Casa de Família i Gerardo de la Vega Alemparte, treballador social de la Unitat Comunitària de Rehabilitació "Centre Serralta", ens presenten en el seu article els resultats de l'estudi descriptiu transversal sobre el perfil de 63 usuaris de la Casa de Família que pateixen algun tipus de trastorn mental. Les sis variables estudiades permeten establir la interacció entre els factors socioeconòmics, laborals, sanitaris i de discapacitat, que donen lloc al complex fenomen de l'exclusió.

No vull tancar aquesta introducció sense manifestar de manera expressa l'agraïment als autors i les autores de tots els articles recollits en aquesta revista i a les figures professionals que conformen els equips de l'IMAS i de les diferents entitats sense afany de lucre implicades a la Xarxa d'Inclusió Social. Sense el seu compromís i entusiasme seria realment difícil aconseguir els resultats obtinguts en aquest llarg i complex procés durant els darrers anys.